אלהים בעינן וליכא אלא מאי שנא שור בשור ושור באדם דשליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה [א]אהודאות והלואות אדם באדם ואדם בשור נמי שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות אמרי כי קא עבדינן שליחותייהו במידי דקים לן בגויה במידי דלא קים לן בגויה לא עבדינן שליחותייהו אמרי שור בשור ושור באדם נמי לא קים לן בגויה אלא פוק חזי (א) היכא מזדבני תורא בשוקא אדם באדם ואדם בשור נמי פוק חזי היכא מזדבני עבדי בשוקא ועוד תשלום כפל ותשלום ארבעה וחמשה דקיצי נעבד שליחותייהו אמרי כי קא עבדינן שליחותייהו בממונא [ב]בקנסא לא עבדינן שליחותייהו אדם באדם (ב) דממונא הוא נעבד שליחותייהו [ג]כי קא עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא אדם באדם דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו הרי בושת (ג) ופגם דשכיח נעביד שליחותייהו אמרי הכי נמי דהא רב פפא אגבי ארבע מאה זוזי לבושת והא ליתיה לדרב פפא [ד]דשלח ליה רב חסדא לרב נחמן ושלח ליה חסדא חסדא קנסא קא מגבית בבבל [ה]אלא כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כיס אבל מילתא דשכיחא ולית ביה חסרון כיס אי נמי מילתא דלא שכיחא ואית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו [ו]הלכך אדם באדם אע"ג דאית ביה חסרון כיס כיון דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו בושת אע"ג דשכיחא כיון דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו ושור בשור גובין בבבל והאמר רבא שור שהזיק אין גובין אותו בבבל דאזיק מאן אילימא דאזיק אדם מאי איריא שור דאזיק אדם אפילו אדם דאזיק אדם נמי אין גובין אותו בבבל אלא פשיטא דאזיק שור וקתני אין גובין אותו בבבל אמרי התם בתם הכא במועד והאמר רבא [ז]אין מועד בבבל אמרי דאייעד התם ואייתוה להכא [ח]והא מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא הא אמרת דלא עבדינן שליחותייהו דאתו רבנן דהתם וייעדוה הכא [ט]סוף סוף מילתא דלא שכיחא היא ואת אמרת מילתא דלא שכיחא לא קא עבדינן שליחותייהו [י]אלא כי קאמר רבא בשן ורגל דמועדין מתחילתן נינהו: צער כוואו בשפוד או במסמר וכו׳: צער שלא במקום נזק משתלם מאן תנא אמר רבא בן עזאי היא דתניא רבי אומר כויה נאמרה תחילה בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה במאי קא מיפלגי רבי סבר כויה דלית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה אין אי לא לא ובן עזאי סבר כויה דאית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה מתקיף לה רב פפא אדרבה איפכא מסתברא רבי אומר כויה נאמרה תחילה סבר כויה דאית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה סבר כויה דלית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה אין אי לא לא ואמסקנא קיימי אי נמי דכולי עלמא כויה בין דאית בה חבורה בין דלית בה חבורה משמע והכא

בבבל

אלהים בעינן. דהא כולהו בפרשת אלה המשפטים כתיבי אדם באדם וכי יריבון אדם בשור וכי יגח [שמות כא] ובההיא פרשה כתיב עד האלהים יבא דבר שניהם[ג] וקסבר אכולהו קאי והיינו מומחין וסמוכין ובבבל אין סמיכה כדאמר בסנהדרין פ׳ קמא (דף יד.). שור בשור ושור באדם נמי התם כתיבי שור בשור וכי יגוף שור וגו׳[ד] שור באדם ארבעה שומרים התם כתיבי[ה] ושליחות יד התם כתיבי[ו]: **מידי דהוה אהודאות והלואות.** דאמר בפרק קמא דסנהדרין (ד׳ ג.) דלא בעינן מומחין שלא תנעול דלת בפני לווין. הודאות הבא לידון בעדי הודאה שאמרו בפנינו הודה לו והלואות שבא לידון בעדי הלואה שאומרים בפנינו הלוה לו: **דלא קים לן.** כגון הכא דבעינן לשיימיה: **תשלומי כפל נעבד שליחותייהו.** אלמה קיימא לן דאין דנין דיני קנסות בבבל: **אדם באדם דממונא הוא.** דקא מפחתיה מדמיה: **ופגם.** שיין באונס ומפתה והוא במקום נזק דאומדים כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לבעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו אלמא ממונא הוא דאפחתה מכספא. בושת לאו קנס הוא שהרי אין קצוב אלא לפי המבייש והמתבייש: **ד׳ מאה זוזי.** כדתנן צרם באזנו תלש בשערו כו׳ במתני׳ (לקמן דף צ.): **דשלח ליה רב חסדא.** בהמניח את הכד (לעיל דף ל:): **חסרון כיס ושכיח.** הודאה והלואה: **מאי איריא שור דאזיק אדם.** דלא שכיח לגמרי: **אפילו אדם דאזיק אדם.** דשכיח טפי קאמר רבא דאין דנין: **בתם.** אין גובין דקיימא לן פלגא נזקא קנסא בפ״ק (ד׳ טו:): **אין מועד בבבל.** דכיון דמנגיחות דתמות לא מייתינן ליה לבי דינא היכי מייעד ליה: **והא לא שכיחא הוא.** לבא שור מועד מארץ ישראל לבבל ואמרינן לעיל במילתא דלא שכיח לא עבדינן שליחותייהו: **אלא כי קאמר רבא.** דשור בשור גובין בבבל: **בשן ורגל קאמר.** כגון שנתחכך בחבירו להנאתו והזיקו [ז](והפילו על שור אחר) דהיינו תולדה דשן או שהזיק את שור חבירו בגופו דרך הילוכו שדחפו ולא כוון דהוי תולדה דרגל: **צער שלא במקום נזק.** כי מתניתי׳ על צפורנו דלא אפחתיה: ה״ג **רבי אומר כויה נאמרה תחילה בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה: כויה דלית בה חבורה משמע.** והיינו דקאמר כויה לחודה נאמרה תחילה כלומר כויה שנאמר בפסוק תחילה היינו שומעין שיהא חייב על כויה גרידא אפילו בלא חבורה דליכא אלא צער לכך הוצרכה חבורה ללמד שאין חייב כלום עד שיהא חבורה עמה דכיון דמשלם רפוי משום חבורה משלם נמי צער אבל שלא במקום חבורה כגון על צפורן פטור דלצער בלא נזק לא משלם דאי לאו משום הכי לא אצטריך חבורה דהשתא כויה בלא חבורה שמעינן דחייב כל שכן חבורה שיש בה נזק: **בן עזאי סבר כויה דאית בה חבורה משמע.** והיינו דקאמר חבורה נאמרה תחילה כלומר מכויה האמורה ראשונה היינו שומעין שאין חייב אלא במקום שיש בה חבורה דסתם כויה יש בה חבורה לפיכך הוצרכה תורה לכתוב חבורה בהדיא דהשתא על כרחך כויה דרישא בלא חבורה היא ומחייב בצער בלא נזק כמתניתין: **איפכא מסתברא.** ומתניתין רבי היא ולא בן עזאי דלא עקרינן ליה מרבי דהוא סדרה ועוד דהכי מסתברא טפי דהא נאמרה דקאמרי רבי ובן עזאי אמסקנא דמילתא קיימי דמתוקמא בה דרשא דקרא ולאו אמשמעות קמא קאי דסוף המקרא עתיד להוציאו והכי קאמר רבי סוף המקרא מוכיח לנו דכויה בלא חבורה חייב הכתוב בתחילתו וצער משתלם שלא במקום נזק מאי טעמא כויה דלית בה חבורה משמע כתב רחמנא כו׳ ובן עזאי אומר סוף המקרא מוכיח לנו דחבורה נאמרה תחילה כלומר מסוף המקרא אנו למדין שכויה שחייב הכתוב בתחלתו אינה אלא אם כן יש עמה חבורה מאי טעמא כויה [ח](נאמרה תחילה) דלית בה חבורה משמע כו׳: **ואמסקנא קיימי.** האי נאמרה דקאמרי אסוף הדרשה ועיקרה שהיא עומדת קיימי:

רבי

קנסא קמגבית בבבל. לאו דוקא קנס אלא משום דלית ביה חסרון כיס קרי ליה קנס: **אי** נמי אית ביה חסרון כיס ולא שכיח לא עבדינן שליחותייהו. וגזלות וחבלות דבעי מומחים כדאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף ג:) איכא למימר דגזלות וחבלות מילתא דלא שכיח היא [ט](טפי) אבל הודאות והלואות שכיחי וכן יש בהמגרש (גיטין דף פח: ושם [ט]) ותימה דבכמה מקומות שהיו דנין דיני גזלות בהגוזל (לקמן דף צו:) ההוא גברא דגזל פדנא דתורא ובהגוזל בתרא (לקמן דף קטו.) גרסה גנב ספרא וההוא דגנב גלימא ובהרבה מקומות יש לדחות דכל הנהו איירי בתפס או ע״י דא״ל אקבעו דינא לא״י כדאמר בפרק קמא (דף טו:) וי״מ דדוקא גזילות שע״י חבלות כגון דמנצו בי תרי ומחו אהדדי עד שתקף אחד מהן וגזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח [י][טפי] ולא עבדינן שליחותייהו ומעשים בכל יום שאנו דנין דיני גזילות: **צער** שלא במקום נזק דמשתלם מאן תנא. פירשתי בסוף פרק ב׳ (דף כו: ושם ד״ה הא):

כלל

עין משפט נר מצוה

יד א ב ג מיי׳ פ״ה מהלכות סנהדרין הלכה ח והלכה ט סמג עשין נה טוש״ע ח״מ סי׳ א סעיף א:

טו ד מיי׳ שם הלכה י ועיין בכ״מ ובל״מ טוש״ע שם סעיף ב:

טז ה ו ז מיי׳ שם הלכה יא סמג שם טוש״ע שם:

יז ח מיי׳ שם ועי׳ שם סמג שם טוש״ע שם סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) גיטין פח:, ב) לעיל מ:, ג) [שמות כב, ד] [שם כא], ד) [שמות כב], ה) רש״ל מ״ז, ו) רש״ל מ״ז, ז) רש״ל מ״ז, ח) [ד״ה אי], ט) רש״ל.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ אלא פוק חזי (היכא). תו״מ ונ״ב ק״א כמה וכן בסמוך: (ב) שם אדם באדם ופגם דממונא הוא: (ג) שם הרי בושת דשכיח כצ״ל ותיבת ופגם נמחק:

◆

מוסף רש"י

במילתא דשכיחא. הלואה וכן גט (גיטין פח:).